

Ляшенко В.М., Туманова В.М., Корж Є.М. ДОСЛІДЖЕННЯ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ СПОРТСМЕНІВ	129
Маисталір В.І. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВОЇ ЯКОСТІ УЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ — СПЕЦИФІЧНОГО СПРИЙМАННЯ	134
Морозова С.М., Магера Т.Г. ПІЛАТЕС ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ	141
Неведомська Є.О., Буко А.Я. АНАБОЛІЧНІ СТЕРОЇДИ І СПОРТ: ЗА І ПРОТИ	146
Неведомська Є.О., Кадун К.О. ЖИТТЯ МОЛОДІ БЕЗ НАРКОТИКІВ	155
Омері І.Д., Данило Л.І. ВИКОРИСТАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ УЯВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	164
Петрова С.М., Іванова С.В. ЗНАЧЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ-СИРОТИ	169
Пітенко С.Л., Швець С.В. ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ У ХАРЧОВІЙ КОРЕКЦІЇ ОСТЕОПОРОЗУ	179
Полковенко О.В., Тимчик О.В. ВАЖЛИВІСТЬ СУПРОВОДЖЕННЯ ЛЕКЦІЙ ПРЕЗЕНТАЦІЙНИМ МАТЕРІАЛОМ У ФОРМАТІ POWER POINT ПРИ ВИКЛАДАННІ КУРСУ АНАТОМІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	185
Дерека Т.Г., Поляничко О.М. МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ОСОБИСТІСНО ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ	191
Портна І.Л., Іванько В.В. ВПЛИВ ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЧЛЕНІВ ГАНДБОЛЬНОЇ КОМАНДИ НА РІВЕНЬ МІЖОСОБИСТІСНИХ ВЗАЄМОСТОСУНКІВ	197

УДК 796.077.2

Ляшенко В.М.,

доцент кафедри фізичного виховання і педагогіки спорту
Факультету здоров'я, фізичного виховання і спорту
Київського університету імені Бориса Грінченка

Туманова В.М.,

старший викладач кафедри спортивної підготовки
Факультету здоров'я, фізичного виховання і спорту
Київського університету імені Бориса Грінченка

Корж Є.М.,

старший викладач кафедри спортивної підготовки
Факультету здоров'я, фізичного виховання і спорту
Київського університету імені Бориса Грінченка

ДОСЛІДЖЕННЯ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ СПОРТСМЕНІВ

Ціннісні орієнтації, які є одним із центральних особистісних новоутворень, виражають свідоме ставлення людини до соціальної дійсності і в цій своїй якості визначають широку мотивацію її поведінки та істотно впливають на всі сторони її дійсності. До того ж ціннісно-смыслова сфера особистості є важливою складовою успішності спортивної діяльності, оскільки вона об'єднує різні мотиваційні утворення: життєві установки і позиції, світогляд і переконання, цілі, ідеали і все те, що пов'язане з поняттями цінностей та смислів суб'єкта спортивної діяльності.

Ключові слова: життєві цінності, особистість спортсмена, мотивація.

Постановка та обґрунтування проблеми. Одним із підходів до вивчення життєвих цінностей є розуміння цінності як специфічної форми прояву взаємодії між суб'єктом і об'єктом щодо задоволення потреб і інтересів суб'єкта, тобто цінність є моментом практичної взаємодії із дійсністю, яка відноситься до того, що можна цінувати, оцінювати, приймати або відхиляти, перетворювати на мотив і мету поведінки [4, 78–79].

Інший підхід у розумінні цінностей характеризується особливістю розуміння того, що цінності — це специфічні утворення свідомості. У структурі суспільної та індивідуальної свідомості вони є ідеалами, узагальненими уявленнями про блага, яким віддається перевага, і прийнятні способи їх здобуття, також вони є ідеальними критеріями оцінки й орієнтаціями особистості та суспільства. Таке формулювання вка-

зує на якісну особливість інтерпретації суті цінностей як суб'єктивних уявлень про щось стабільно значуще [1, 156–158]. Фахівці, що займаються розробленням проблеми психології спорту, вивчають питання мотивації, психології спортивної команди, самоконтролю та саморегуляції в спорті [2, 88–90], різні форми психологічного забезпечення спортивної діяльності.

Одночасно слід виділити ряд досліджень, присвячених аналізу психологічних особливостей особистості спортсменів. Проблематика особистості спортсмена як суб'єкта спортивної діяльності вимагає більш глибокого і ретельного вивчення і залишається актуальною. Спортсмен та його внутрішній світ часто опиняється поза увагою спортивних фахівців, у тому числі і психологів, а психологічна проблематика особистості спортсмена повинна бути предметом постійного вивчення.

Аналіз наукових досліджень. Існують фрагментарні дані досліджень ролі та необхідності формування ціннісно-сислової сфери особистості спортсмена. У них відображені лише загальні уявлення про морально-вольові аспекти спортивної підготовки, а також проблеми особистісної адаптації у професійному самовизначенні фахівців з фізичного виховання і спорту [3, 512–518]. Що ж стосується детального вивчення тих перетворень, яких зазнає вся мотиваційна сфера особистості та її спрямованість на різних етапах спортивної кар'єри, то такі дані практично відсутні в доступній нам літературі. У той же час проблематика особистості спортсмена має значення через те, що сенс і цінності створюють у свідомості ту мету, яка мотивує спортсмена до досягнення більш високого результату.

Ціль дослідження — визначити ієрархію життєвих цінностей у спортсменів високої кваліфікації.

Для досягнення поставленої мети були використані наступні методи дослідження: узагальнення науково-методичної, психолого-педагогічної та спеціальної літератури з проблеми дослідження, констатуючий експеримент з використанням методів психодіагностики у процесі тренувальної та змагальної діяльності.

Результати дослідження та їх обговорення. Згідно з дослідженнями, що проводилися у сфері ціннісних орієнтацій кваліфікованих спортсменів, у них домінує така цінність, як «досягнення» (78 %).

Характерним для «досягнення» є прагнення людини до досягнення конкретних і відчутних результатів у різні періоди життя. Такі люди, як правило, ретельно планують своє життя, ставлячи конкретні цілі на кожному його етапі і вважаючи, що головне — домогтися цих цілей.

Часто велика кількість життєвих досягнень служить для таких людей підставою для високої самооцінки.

Що стосується спортсменів, то змістом їх діяльності є досягнення конкретних і відчутних результатів, поставленої мети, тобто максимального можливого результату в обраному виді спорту. Домінування цієї цінності доводить, що спортивний результат є плодом ретельного спланованого тренувального процесу. Для того щоб домогтися поставленої мети, спортсменам потрібно ставити конкретні цілі на кожному етапі спортивного вдосконалення і таким чином досягати кінцевої мети — максимального можливого результату для даного спортсмена в обраному виді спорту.

На другому місці — цінність «духовне задоволення» (62 %). Мабуть, домінуюча позиція цієї цінності говорить про прагнення спортсменів до отримання морального задоволення від спортивної діяльності. Тобто, важливим для них є улюблена і цікава робота (обраний вид спорту), яка приносить внутрішнє задоволення. Домінуюча вираженість цінності «духовне задоволення» свідчить про те, що спортсмени, в першу чергу, спрямовані на отримання морального задоволення, можливо, відчуття щастя, радості, самореалізації через обраний вид спорту. Моральні цінності мотивують спортсмена на досягнення високих результатів.

Наступна за значущістю цінність, яка є домінуючою у спортсменів, — це «збереження власної індивідуальності» (54 %), прагнення людини до незалежності від інших людей. Такі люди, як правило, вважають, що найважливіше в житті — це зберегти неповторність і своєрідність своєї особистості, своїх поглядів, переконань, свого стилю життя, прагнучи якомога менше піддаватися впливу масових тенденцій. Такі особистості часто не довіряють авторитетам. У них можливий яскравий прояв таких рис, як високий рівень самооцінки, конфліктність.

У ціннісній ієрархії спортсменів також присутня така цінність, як «розвиток себе». Дана цінність включає в себе прагнення людини отримувати об'єктивну інформацію про особливості свого характеру, здібностей, прагнення до самовдосконалення, вважаючи при цьому, що потенційні можливості людини майже необмежені, і що в першу чергу в житті необхідно домогтися найбільш повної їх реалізації. Серйозне ставлення до своїх обов'язків, компетентність у справах, поблажливість до людей і їх недоліків, вимогливість до себе свідчать про прагнення спортсмена отримувати об'єктивну інформацію про особливості свого характеру, здібності та інші характеристики своєї особистості.

Розглядаючи докладніше отримані результати, слід зазначити, в першу чергу, про бажання самовдосконалюватися і про те, що потенційні можливості людини майже необмежені і що в житті необхідно домагатися найбільш повної їх реалізації.

Цікавість викликає цінність, яка займає четверту позицію, — це «креативність».

Характеристиками даної цінності є: прагнення людини до реалізації своїх творчих можливостей, внесення особистих змін в усі сфери свого життя, прагнення уникати стереотипів і урізноманітнити своє життя. Такі люди втомлюються від розмірного ходу свого життя і завжди намагаються внести в нього щось нове. Характерні винахідливість і захопленість в самих повсякденних ситуаціях.

Творчий підхід, неординарне мислення, несподіваний для противника випад, обманний прийом — є важливими факторами успішності в єдиноборствах. Слабо виражені такі цінності, як збереження індивідуальності і власний престиж. Мабуть, це пов'язано з тим, що процес спортивного вдосконалення є для них постійною взаємодією з тренерами, товаришами по команді, спаринг-партнерами.

Висновки. Життєві цінності, які домінують у кваліфікованих спортсменів, — це «досягнення» (78 %), «духовне задоволення» (62 %) і «збереження власної індивідуальності» (54 %). Домінування цінності «досягнення» доводить, що спортивне досягнення є результатом ретельно спланованого тренувального процесу. Для того щоб домогтися поставленої мети, спортсменам потрібно ставити конкретні цілі на кожному етапі спортивного вдосконалення і таким чином досягати кінцевої мети — максимально можливого результату для даного спортсмена в обраному виді спорту. Рівень достовірних відмінностей між показником цінності «досягнення» й іншими показниками життєвих цінностей — $p < 0,05$.

У той же час позиція ціннісної орієнтації «духовне задоволення» вказує на прагнення спортсменів отримувати моральне задоволення у всіх сферах життя, відчуття щастя, радості, а також займатися улюбленою і цікавою роботою, якою є обраний вид спорту.

ДЖЕРЕЛА

1. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии / А. Адлер; [пер. Боровиков А.]. — М.: Академический проект, 2007. — 232 с.
2. Помиткін Е.О. Психологія духовного розвитку особистості: монографія. — К.: Наш час, 2007. — 280 с.

3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. — СПб.: Питер, 2000. — 720 с.
4. Шадриков В.Д. Введение в психологию: мотивация поведения / В.Д. Шадриков. — М.: Логос, 2003. — 210 с.

Ценностные ориентации, являющиеся одним из центральных личностных новообразований, выражают сознательное отношение человека к социальной действительности и в этом своем качестве определяют широкую мотивацию его поведения и оказывают существенное влияние на все стороны его действительности. При этом ценностно-смысловая сфера личности является важной составляющей успешности спортивной деятельности, так как она объединяет различные мотивационные образования: жизненные установки и позиции, мировоззрение и убеждения, цели, идеалы и все то, что связано с понятиями ценностей и смыслов субъекта спортивной деятельности.

Ключевые слова: жизненные ценности, личность спортсмена, мотивация.

Value orientations, being one of the central personality developments, express conscious man's attitude to social reality and in this capacity, define a broad motivation of his behaviour and impact significantly on all the aspects of his reality. In addition, valuable-semantic sphere of personality is an important part of successful sports activity, since it brings together different motivations: life goals and positions, views and beliefs, aims, ideals, and everything connected with the concepts of values and meanings of the subject of sports activities.

Key words: life values, personality of sportsman, motivation.